

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ЛИЧНОСТНИ КАЧЕСТВА ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕ В ДИСЦИПЛИНИТЕ „ПИСАНЕ НА НАУЧНА РАЗРАБОТКА“ И „ДЕБАТИ“

Радосвета Кръстева-Христова
Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов

Резюме

В най-новата история на човечеството се вписват интензивно развиващите се процеси на интеграция и глобализация в областта на икономиката, комуникациите, културата. Концепцията за устойчиво развитие предполага и адекватно паралелно развитие на човешките ресурси. Сред възможните лостове за такова развитие е реформирането на университетското образование и интегрирането му с възпитанието и личностното изграждане на учащите. „Академията“ трябва да се превърне от поле за придобиване и създаване на нови знания и водене на свободни открити дискусии в място за изграждане на персонални качества на студентите. Такива са качествата толерантност към различни мнения, умения за работа в екип, умения за критично мислене, за организация на речта, които те могат да ползват в професионалния, обществен и личния си живот. Ефективното постигане на тези цели се съдържа във възможността за включване на учебните дисциплини „Писане на научна разработка“ и „Дебати“ в образователните университетски програми. Основната цел на доклада е да се изложат предимствата от този процес.

Ключови думи: обучение, личностни качества, писане на научна разработка, дебати.

Key words: training, personal qualities, research working, debates.

Увод

Съвременните условия предполагат съвременен образование. Съществуват възможности за подобряване на качеството на образователни услуги чрез въвеждане на учебните дисциплини „Писане на научна разработка“ и „Дебати“.

Писането на научна разработка или изследване е заложено като елемент от образователния процес на студентите в България, но най-често в последната година от обучението им. Изразява се в изготвяне на доклади, реферати, макети, социологически изследвания, експерименти според вида на изучаваната специалност. Особено място заема написването на дипломна работа.

През 1994 г. у нас се въведе програма „Дебати“ към Център Отворено образование, по която се обучават ученици, студенти и граждани в местни клубове. Първоначално е създадена и Национална асоциация „Дебати“, чиято мисия е „да предоставя възможности на младите хора да развиват критично мислене и толерантност, да насърчава тяхната гражданска активност и да съдейства за сътрудничеството и обмена на идеи между младите хора“ [1]. Асоциацията прекрати своята дейност през 2000 г., но приемник на идеите и на дейността ѝ днес е Сдружение Национална Асоциация Дебати СНЦ. Работи се и върху възможността за внедряване на програмата във висшите и във средните учебни заведения.

1. Писането на научна разработка като учебна дисциплина – възможности и ефекти

1.1. Същност

Същността на научната разработка се изразява в „задаването на въпроси и намирането на техните отговори чрез набавянето и обработката на информация и работа или комуникиране с нея“ [1].

1.2. Проблеми и възможности

Основен проблем за студентите е липсата на необходима подготовка от основния и средния курс на образование, както и от началните периоди на висшето образование по проблемите на същността на научната разработка, формата, структурата и целите ѝ, методиката и изискванията за написването ѝ.

Съществуват несъвършенства по отношение на организацията на изготвяне на научно изследване от студентите. Някои от тях са:

- Изследванията обикновено са в определен аспект на една научна дисциплина, т.е. предметът на изследване не се разглежда комплексно, а едностранно и еднозначно;
- Преобладават индивидуалните разработки;
- Оценката на научното изследване заема твърде малка част от крайната оценка.

За избягване на тези несъвършенства е възможно въвеждането на отделна учебна дисциплина „Писане на научна разработка“ („Research

Working“), каквато съществува в американските университети и е абсолютно задължителна.

Модулите в обучението в тази дисциплина биха могли да бъдат следните:

- **Умения за работа в библиотека.**

Модулът съдържа запознаване с видовете информационни носители в обществените и университетските библиотеки, с наличните технически средства, с организацията на работа на библиотечната информационна система, с правилата за използване на справочна литература и др. под.

- **Използване на литературни източници.**

Изучават се стандартните правила за библиографско цитиране в научни разработки на литературни източници на книжен носител [2] и на електронен носител, за вмъкване на забележки в текст, за перифразиране.

- **Извършване на практически проучвания и изследвания.**

Описват се възможностите, правилата и методите за намиране, обработка и представяне на информация от държавни, неправителствени и частни организации, от обществени групи и личности, от музеи, галерии и исторически комплекси, от специалисти и експерти в дадена област.

- **Теоретическа същност и методи на научно изследване.**

Изучават се методите на познанието, видовете научни подходи и приложението им при написването на научна разработка.

- **Организация на писането на научна разработка.**

Този модул съдържа последователните етапи на избор на тема, избор на метод и способ на изследването, събиране и обработка на информация, структуриране и представяне на научната разработка в подходяща за нейната цел форма.

- **Реагиране на критика.**

Този модул обхваща правилата на приемане и отразяване на евентуална критика на разработката под формата на писмена рецензия от научен ръководител, публично обсъждане или индивидуални устни препоръки, мнения и коментари.

1.3. Ефекти

Модерната образователна система предвижда в университета изследването на даден предмет, процес или явление да е под формата на синтезен проект на базата на няколко учебни дисциплини. Например за конфликта се изготвя

писмена разработка от гледна точка едновременно на историята, психологията, политиката, икономиката, социологията, културата, биологията. Чрез това многоаспектно третиране на даден обект се достига до уменията за **ефективно синтезиране на набраната информация, съвместяване на различни гледни точки, гъвкаво мислене**. Като се има предвид и колективния начин на провеждане на научно изследване от няколко студента се добавят към горните и **умения за писмено отстояване на собствени позиции, търпимост към противоположни мнения, логическо и критическо мислене**.

Процесът на написване на научна разработка успешно може да е съпътстван с постоянно набавяне на информация не само от традиционните източници – книги, статии, интервюта, резултати от социологически проучвания, статистически данни, интернет, а и от практически проучвания, информация от радио и телевизия, като се отчитат нравите, морала и мненията в обществото. Това комбиниране на разнообразни източници на информация у студентите изгражда способност за **фокусиране върху същността на даден проблем, за извличане на абстрактното от конкретното**. Най-общо ползата от изучаването на предмета „Писане на научна разработка“ се изразява в изграждане на умения за писмено изразяване и за научно-изследователска работа.

2. Дебатите в обучението – възможности и перспективи

2.1. Същност

Дебатите са интелектуални спорове под формата на игра с ясни правила и оценяване, при които една тема се разисква от противоположни гледни точки. Целта е убеждение в правотата на едната от тях, без обаче отхвърляне на другата позиция.

2.2. Проблеми и възможности

Изучаването на учебната дисциплина „Дебати“ („Debate“) е подходящо и в по-ниските от висшата степени на образование (основно, средно). Счита се, че по този начин ще се елиминира пасивното усвояване на учебното съдържание и ще провокира активното ангажиране на студентите в процеса на учене.

Учебните модули в тази дисциплина биха могли да бъдат:

- **Анализиране на аудиторията.**

Този анализ е с характер на подготвителен етап за дебатите. Изразява се в предварителна

подготовка на речта в съответствие с характерните черти на опонентите и на слушателите. Необходимо е да се отчетат тяхната възраст, образователно ниво, професия, социална принадлежност и отношението им към конкретния проблем.

- **Избор на тема на дебата.**

Модулът е свързан с възможностите за избор на тема, предполагаща едновременно утвърждаване и отрицание. Най-често темата следва да е свързана с актуален или „вечен“ проблем и да е удобна за възприемане от възможно най-голям кръг слушатели. Обикновено темата се формулира като съждение (например „София е добро място за живеене“). Изготвят се дефиниции на съдържащите се в темата понятия прецизно и възможно най-обективно.

- **Определяне целите на речта.**

Съдържа запознаване и избор на необходимите похвати при подготвянето на речта. Тя може да бъде с информативен характер, с цел привличане на обществено внимание, както и с развлекателна цел под формата на шоу-дебат.

- **Набиране на информация.**

Този модул дава познания за възможностите и насоките за набиране на информация относно зададения проблем.

- **Организиране на съдържанието.**

Описват се стъпките и похватите за формулиране на възможно най-адекватни и необорими аргументи в защита на заетата позиция (утвърждаваща или отрицаваща), придвиждане на аргументите на противниковата теза и подготовка за оборването им.

- **Избиране на форма.**

Изучава се оформянето на речта според съдържанието, целите и аудиторията на дебата.

При дебатирането съществуват възможности за включване на обществеността чрез провеждане на публични дебати по актуални социални

проблеми, за дебатиране по двойки (Цицерон-Сенека дебат) или в екипи (Карл Попър дебат).

2.3. Ефекти

Обучението на студентите по тази учебна дисциплина би могло да създаде у учащите изключително ценни качества като **ефективност на публичната реч чрез защита на собствена теза и оборване на противната, толерантност, умения за работа в екип, добър стил и поведение пред публика, за логическо и критично мислене.**

Изводи и препоръки

Ефектът от изучаването на предметите „Писане на научна разработка“ и „Дебати“ се изразява не само в изграждане на полезни личностни качества у студентите, а и в това, че по непряк начин се стимулира привличането на повече млади хора към научно-изследователската и преподавателската професии, към обществено-политическия живот. С внедряването на модерни техника и технологии в университетите се разширяват възможностите за информационен обмен между студенти, учени и практики. Съчетаването на тези възможности с уменията за писане и говорене у студентите е чудесна предпоставка за възникване на нови идеи в науката, техниката и практиката, които се явяват най-ценното богатство за бъдещите поколения.

Литература

1. Бюлетин „Отворено общество“. бр. 293. 29 юни 2000. стр. 2.
2. *The World Book Encyclopedia, Research Guide/Index. vol. 22.* World Book Inc. 1992. p. 28.
3. БДС 17377-96 *Библиографско цитиране: Т 62: Официално издание.* София. Комитет по стандартизация и метрология. 1996. 29 с.

OPPORTUNITIES FOR THE ACQUISITION OF PERSONAL QUALITIES BY TRAINING IN SUBJECT “RESEARCH WORKING” AND “DEBATE”

Radosveta Krasteva-Hristova
D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

Abstract

In the recent history of mankind are include the fast-developing processes of integration and globalization in economics, communications, culture. The concept of sustainable development requires adequate and parallel development of human resources. Among the possible levers for such development is the reform of university education and its integration with education and personal development of students. „Academy” should become a field

for the acquisition and creation of new knowledge and keeping a place open discussions, which build personal qualities of students. Such qualities are tolerance for different views, teamwork skills, critical thinking skills for the organization of speech, they can use in professional, social and personal life. Effective achievement of these objectives is contained in the possibility of including subjects „Writing a scientific development” and „Debate” in university educational programs. The main purpose of this report is to present the advantages of this process.